

Sammanvägt straffvärde vid innehav av flera olika narkotiska preparat

Rättslig vägledning 2025:4
Utvecklingscentrum
Maj 2025

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Allmänt om regleringen	4
2.2	Praxis.....	4
2.3	Tabeller	5
3	Beräkning av sammanvägt straffvärde – exempel	7

1 Inledning

Den här rättsliga vägledningen redovisar en metod för att beräkna straffvärdet när ett innehav av narkotika avser flera olika preparat. Metoden framgår av [kapitel 3](#) och har stöd i två publicerade hovrättsavgöranden.

I många ärenden som rör narkotikabrott har de misstänkta personerna innehaft fler än en sorts narkotika. Utvecklingscentrum har under de senare åren fått ett ökat antal frågor om hur man ska tänka och beräkna straffvärdet i de fallen, och det har från operativa åklagare framställts önskemål om mer information kring detta. Denna rättsliga vägledning har tagits fram i syfte att på ett kortfattat och enkelt sätt ge svar på frågorna och bidra till ökad kunskap på området. RåV:en innehåller dels en beskrivning av hur beräkningen bör göras, med ett par exempel (kapitel 3), dels en bakgrund och förklaring till beräkningsmodellen, med redovisning av praxis (kapitel 2).

2 Bakgrund

2.1 Allmänt om regleringen

Narkotika definieras i Sverige enligt 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) som läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter och som på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller av regeringen har förklarats vara att anse som narkotika enligt narkotikastrafflagen. För att kunna ta ställning till ett preparats straffvärde måste hänsyn tas till vilken sorts narkotika det rör sig om och vilken mängd narkotika det handlar om. Mer information om olika preparats farlighet och hur en missbruksdos räknas fram finns i den rättsliga vägledningen Narkotika – Olika preparats farlighet (RäV 2022:1).

2.2 Praxis

Högsta domstolen har i "Mefedrondomen" NJA 2011 s. 357 uttalat att det är självklart att arten och mängden av den narkotika som en tiltalad har be-fattat sig med är en faktor som är viktig vid straffvärdebedömningen i narkotikamål. Tabeller som har upprättats med stöd av praxis och med utgångspunkt i art och mängd kan därför ofta vara ett värdefullt hjälpmedel. Detta angavs särskilt gälla i fråga om brottslighet som inte är grov. Högsta domstolen uttalade vidare att en förutsättning för att art och mängd ska kunna fungera som en lämplig måttstock för straffvärdebedömningen är att det är möjligt att jämföra hur farliga olika preparat är i de för den bedömningen relevanta hänseendena. Några entydiga och allmänt godtagna kriterier för detta angavs dock inte finnas. Vidare finns problem med att göra meningsfulla mätningar i förhållande till de olika kriterierna (se p. 22 och 23).

I "Bagageutrymmesdomen" NJA 2012 s. 510 uttalade Högsta domstolen att det behövs en gemensam måttenhet för att det ska vara möjligt att jämföra olika preparat. Som sådan måttenhet brukar användas vad som har kommit att kallas den normala "missbruksdosen". Med denna menas då inte den dos som en tillvand användare (missbrukare) normalt intar, utan den dos som normalt behövs för att en inte tillvand person ska uppleva ett rus. Den dos som en missbrukare kan behöva för att uppleva ett rus kan vara många gånger större än en på detta sätt definierad "missbruksdos". Högsta domstolen uttalade vidare att missbruksdosens storlek är beroende av ett flertal faktorer såsom koncentrationen av verksamt substans och användarens personliga egenskaper.

Rättsfallet RH 2005:57 rör frågan om bestämmande av straffvärde vid narkotikabrottslighet bestående i hantering av flera olika narkotiska preparat. I det målet var den misstänkte åtalad för grovt narkotikabrott genom innehav av amfetamin, kokain och cannabis vid ett tillfälle samt försäljning vid ett annat tillfälle. Hovrätten konstaterar bl.a. följande.

Utgångspunkten vid bestämmandet av straffvärdet för narkotikabrott är regelmässigt den mängd och art narkotika som den tilltalade vid ett och samma tillfälle har hanterat. I praxis bedöms straffvärdet därvid efter en gemensam princip oavsett vilket preparat det har rört sig om. Principen innebär att mängden narkotika tillmäts relativt sett allt mindre betydelse ju större mängd narkotikahanteringen har avsett. Preparatets farlighet får betydelse för vilka mängder av respektive preparat som fordras för att ett visst straffvärde skall anses föreligga. Den redovisade principen bör enligt hovrättens uppfattning vara vägledande även när vid ett och samma tillfälle har hanterats olika narkotiska preparat. I sådana fall bör göras en omräkning av de olika preparaten till ett och samma preparat på så sätt att mängden av viss narkotika översätts till den typ av preparat vars mängd innefattar det högsta straffvärdet. Straffvärdet bestäms sedan på grundval av den sålunda beräknade sammanlagda mängden av ett narkotiskt preparat. Straffvärdet kommer därmed att bli detsamma när det gäller såväl hantering av ett preparat som hantering av flera preparat vid ett och samma tillfälle.

I ett annat hovrättsavgörande (RH 2009:62) rörande grovt narkotikabrott hade den misstänkte hanterat amfetamin och hasch. Hovrätten anför att när straffvärdet fastställs utifrån mängden hanterad narkotika tillämpas normalt i praxis den principen att preparaten beträffande mängd översätts till den typ av preparat vars mängd innefattar det högsta straffvärdet, varefter straffvärdet bestäms med hänsyn till den totala mängden.

2.3 Tabeller

I syfte att åskådliggöra hur praxis ser ut när det gäller straffvärdebedömning vid narkotikabrott med utgångspunkt i sort och mängd, har domstolarnas Drograxisgrupp tagit fram tabeller.¹ Tabellerna omfattar narkotikabrott med straffvärden på fängelsnivå. I RåV 2021:21 Normalstraff för vissa bötesbrott – stöd vid strafföreläggande, finns tabeller för ringa narkotikabrott med straffvärden på bötesnivå. Såväl Drograxisgruppens som Åklagarmyndighetens tabeller är utformade på så sätt att den relativa betydelsen av mängden narkotika blir mindre ju större mängden är. Innehav av ett parti narkotika, oavsett om det består av ett preparat eller flera, utgör som huvudregel en brottsenhet. Om man vid beräkning av straffvärde för ett narkotika-innehav som består av flera olika preparat endast lägger samman de straffvärden som kan utläsas ur tabellerna för de olika preparaten, kommer mängden att ges för stor betydelse. Det leder till att ett parti innehållande

¹ Drograxisgruppens protokoll och tabeller finns på ämnessidan för narkotikabrott på Rånet.

flera olika preparat får ett högre straffvärde än ett motsvarande parti som innehåller endast ett preparat. I de fall partiet består av flera olika preparat, måste man därför göra en omräkning.² Som alltid vid straffvärdebedömningar är det viktigt att göra en helhetsbedömning av rimligheten av det resultat som man får vid beräkningen. Detta gäller särskilt i ärenden där det rör sig om större mängder narkotika.

² Jfr ovan redovisade hovrättsavgöranden.

3 Beräkning av sammanvägt straffvärde – exempel

I [Drogpraxisgruppens tabell](#) för straffvärden avseende narkotikabrott utifrån enbart narkotikans art och mängd framgår straffvärdena för de vanligaste preparaten. I [RäV 2021:21 Normalstraff för vissa bötesbrott – stöd vid strafföreläggande](#), finns tabeller för ringa narkotikabrott med straffvärden på bötesnivå.

Om en misstänkt person har innehaft fler än en sorts narkotika måste ett sammanlagt straffvärde räknas fram för de olika preparaten, med stöd av tabellen. Utgångspunkten är att man då ska ***utgå från det preparat som, med hänsyn till mängden i det aktuella fallet, har det högsta straffvärdet*** och därefter räknas de andra preparaten om till det förstnämnda preparatet.³

Några enkla räkneexempel:

Exempel 1 Bötesnivå (två preparat)

Innehav av 2,5 gram amfetamin och 10 gram cannabis

Amfetamin (= 100 dagsböter, dvs. högst straffvärde)

Cannabis (= 60 dagsböter, motsvarar 0,8 gram amfetamin)

2,5 gram + 0,8 gram = 3,3 gram amfetamin = 120 dagsböter

Exempel 2 Fängelsenivå (tre preparat)

Innehav av 120 gram amfetamin, 5 gram kokain och 1 000 gram cannabis

Amfetamin (= 8 månaders fängelse, dvs. högst straffvärde)

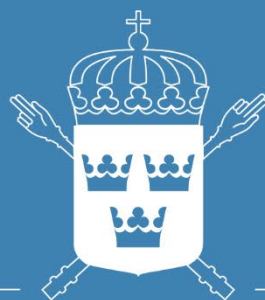
Kokain (= 3 månaders fängelse, motsvarar 25 gram amfetamin)

Cannabis (= 7 månaders fängelse, motsvarar 100 gram amfetamin)

120 gram + 25 gram + 100 gram = 245 gram amfetamin = 12 månaders fängelse

Observera att det är viktigt att alltid göra en bedömning av om resultatet vid beräkningen ger ett rimligt och väl avvägt straffvärde för det aktuella narkotikabrottet.

³ Detta följer av ovan redovisade hovrättsavgöranden – se avsnitt 2.2.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN